

MILLIY TARBIYA VA UMUMINSONIY QADRIYATLAR UYG'UNLIGI

Qoraboyev Azizbek Hamidjon o'g'li

Namangan davlat pedagogika

instituti O'qituvchisi

Gmail: aqorboyev91@gmail.com

Jo'raqo'ziyeva Marjona O'tkirjon qizi

Namangan davlat pedagogika

Instituti 1-kurs talabasi

marjon12378@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada milliy tarbiya va umuminsoniy qadriyatlarning o'zaro uyg'unligi masalasi ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Unda milliy tarbiyaning jamiyat taraqqiyotidagi o'rni, shaxs kamolotiga ta'siri hamda umuminsoniy qadriyatlar bilan integratsiyalashuv jarayonlari yoritilgan. Shuningdek, globallashuv sharoitida milliy o'zlikni saqlagan holda umuminsoniy qadriyatlarni yoshlar ongiga singdirishning pedagogik va ijtimoiy ahamiyati asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: milliy tarbiya, umuminsoniy qadriyatlar, shaxs kamoloti, ma'naviy tarbiya, globallashuv, ijtimoiy rivojlanish.

Annotation: This article provides a scientific and theoretical analysis of the harmony between national education and universal human values. It examines the role of national education in social development, its influence on personal formation, and the processes of integration with universal values. Moreover, the pedagogical and social significance of instilling universal values in young people while preserving national identity in the context of globalization is substantiated.

Keywords: national education, universal values, personal development, moral education, globalization, social progress.

Аннотация: В данной статье с научно-теоретической точки зрения анализируется проблема гармонии национального воспитания и общечеловеческих ценностей. Рассматривается роль национального воспитания в развитии общества, его влияние на формирование личности, а также процессы интеграции с общечеловеческими ценностями. Обосновывается педагогическая и социальная значимость формирования у молодежи общечеловеческих ценностей при сохранении национальной идентичности в условиях глобализации.

Ключевые слова: национальное воспитание, общечеловеческие ценности, формирование личности, духовно-нравственное воспитание, глобализация, социальное развитие.

XXI asrda globallashuv jarayonlarining jadallashuvi, axborot texnologiyalarining jadal rivoji hamda ijtimoiy munosabatlarning murakkablashuvi tarbiya tizimi oldiga mutlaqo yangi vazifalarni qoʻymoqda. Bugungi kunda yosh avlodni nafaqat bilimli, balki mustahkam hayotiy pozitsiyaga ega, maʼnaviy yetuk, ijtimoiy masʼuliyatli shaxs sifatida tarbiyalash dolzarb masalaga aylandi. Bu jarayonda milliy tarbiya va umuminsoniy qadriyatlarining oʻzaro uygʻunligi muhim metodologik asos sifatida namoyon boʻlmoqda.

Milliy tarbiya har bir xalqning koʻp asrlik tarixiy tajribasi, madaniy merosi, urf-odatlar, anʼanalari va maʼnaviy qadriyatlariga tayanib, shaxs kamolotini taʼminlashga xizmat qiladi. U yosh avlodda milliy oʻzlikni anglash, Vatanga sadoqat, ajdodlar merosiga hurmat, milliy gʻurur va iftixor tuygʻularini shakllantiradi. Shu bilan birga, milliy tarbiya jamiyatning barqaror rivojlanishi, ijtimoiy birdamlik va maʼnaviy muhitning sogʻlomlashuvida muhim oʻrin egallaydi.

Umuminsoniy qadriyatlar esa barcha xalqlar va madaniyatlar uchun mushtarak boʻlgan insonparvarlik, adolat, tinchlik, bagʻrikenglik, hamkorlik, mehnatsevarlik va masʼuliyat kabi axloqiy mezonlarni oʻz ichiga oladi. Ushbu qadriyatlar inson huquqlari va erkinliklarini taʼminlash, jamiyatda ijtimoiy adolat va barqarorlikni qaror toptirishda asosiy omil boʻlib xizmat qiladi. Globallashuv sharoitida umuminsoniy qadriyatlarining ahamiyati ortib borayotgan bir paytda, ularni milliy tarbiya tizimiga uygʻunlashtirish zarurati yanada kuchaymoqda.

Milliy tarbiya va umuminsoniy qadriyatlarining uygʻunlashuvi shaxsni har tomonlama kamol toptirish, uni zamonaviy ijtimoiy muhitga moslashtirish hamda globallashuvning salbiy taʼsirlariga qarshi maʼnaviy immunitetni shakllantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, yoshlar ongida milliy anʼanalarga sodiqlikni saqlagan holda, ochiq fikrlash, madaniyatlararo muloqotga tayyorlik va bagʻrikenglikni rivojlantirish bugungi taʼlim-tarbiya tizimining ustuvor vazifalaridan biridir.

Shu nuqtai nazardan, milliy tarbiya va umuminsoniy qadriyatlar oʻrtasidagi oʻzaro bogʻliqlikni ilmiy asosda oʻrganish, ularning pedagogik mexanizmlarini aniqlash hamda zamonaviy taʼlim-tarbiya jarayoniga samarali tatbiq etish muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolada ushbu masalalar tahlil qilinib, milliy va umuminsoniy qadriyatlar uygʻunligining shaxs tarbiyasidagi oʻrni va ahamiyati yoritiladi.

Quyidagi ramsdan biz milliy tarbiya va umuminsoniy qadriyatlar uygʻunligini ham koʻrishimiz mumkin:

Milliy tarbiyaning mohiyati va mazmuni

Milliy tarbiya jamiyatning tarixiy taraqqiyoti jarayonida shakllangan, xalqning milliy qadriyatlari, urf-odatlar, anʼanalari, madaniy merosi va maʼnaviy qarashlariga asoslangan tarbiya tizimidir. U avloddan avlodga oʻtib kelayotgan tarbiyaviy tajribani mujassamlashtirgan holda, shaxsning maʼnaviy-axloqiy kamolotini taʼminlashga xizmat qiladi. Milliy tarbiya orqali yosh avlodda milliy oʻzlikni anglash, tarixiy xotiraga hurmat, Vatanga muhabbat, milliy gʻurur va masʼuliyat tuygʻulari shakllantiriladi.

Milliy tarbiyaning asosiy vazifalaridan biri – jamiyatda maʼnaviy barqarorlikni taʼminlash hamda yoshlarni ijtimoiy hayotga ongli ravishda tayyorlashdir. Bu jarayonda oila, mahalla, taʼlim muassasalari va jamoatchilik institutlarining hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, milliy anʼanalarga tayangan holda olib boriladigan tarbiya yoshlarning ijtimoiy xulq-atvorini meʼyorlashtirishda muhim omil boʻlib xizmat qiladi.

Umuminsoniy qadriyatlarning tarbiyadagi oʻrni

Umuminsoniy qadriyatlar insoniyat taraqqiyoti davomida shakllangan va barcha xalqlar uchun umumiy ahamiyatga ega boʻlgan axloqiy, ijtimoiy va madaniy mezonlarni oʻz ichiga oladi. Insonparvarlik, adolat, tinchlik, erkinlik, tenglik, bagʻrikenglik, mehnatsevarlik va masʼuliyat kabi qadriyatlar shular jumlasidandir. Ushbu qadriyatlar jamiyatda ijtimoiy totuvlikni mustahkamlash, inson huquqlarini taʼminlash va barqaror rivojlanishni taʼminlashda muhim rol oʻynaydi.

Ta'lim-tarbiya jarayonida umuminsoniy qadriyatlarni singdirish yoshlarning dunyoqarashini kengaytirish, ularni madaniyatlararo muloqotga tayyorlash hamda global jamiyatda faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, globallashuv sharoitida yoshlarning turli g'oyaviy ta'sirlarga duch kelishi kuchaygan bir paytda, umuminsoniy qadriyatlar ularning ma'naviy tayanchi sifatida namoyon bo'ladi.

Milliy tarbiya va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligining pedagogik asoslari

Milliy tarbiya va umuminsoniy qadriyatlar o'zaro qarama-qarshi tushunchalar emas, balki bir-birini to'ldiruvchi va boyituvchi omillardir. Ularning uyg'unlashuvi shaxs tarbiyasida muvozanatni ta'minlab, yoshlarni bir vaqtning o'zida milliy an'analarga sodiq va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash imkonini beradi. Pedagogik jihatdan bu jarayon integrativ yondashuv asosida amalga oshiriladi.

Uyg'unlikni ta'minlashda ta'lim mazmuniga milliy qadriyatlar va umuminsoniy g'oyalarni uyg'unlashtirib kiritish, interfaol metodlardan foydalanish hamda tarbiyaviy faoliyatni real hayotiy vaziyatlar bilan bog'lash muhim hisoblanadi. Masalan, tarix, adabiyot, ma'naviyat asoslari fanlari orqali milliy o'zlikni shakllantirish bilan bir qatorda, insonparvarlik va bag'rikenglik g'oyalarini targ'ib etish mumkin.

Globallashuv sharoitida yoshlar tarbiyasida uyg'unlik masalasi

Globallashuv jarayonlari yoshlar ongiga kuchli ta'sir ko'rsatib, turli madaniyatlar va qadriyatlar bilan bevosita to'qnashuvni yuzaga keltirmoqda. Bunday sharoitda milliy tarbiya va umuminsoniy qadriyatlarning uyg'unligini ta'minlash yoshlarni ma'naviy tahdidlardan himoya qilishning muhim omiliga aylanadi. Milliy tarbiyaga tayangan holda umuminsoniy qadriyatlarni singdirish yoshlarning ma'naviy immunitetini mustahkamlaydi.

Shuningdek, yoshlarni globallashuv jarayonlarida faol va ongli ishtirok etishga tayyorlash, ularni zamonaviy bilim va ko'nikmalar bilan qurollantirish bilan birga, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan axloqiy mezonlarni mustahkamlash zarur. Bu esa ta'lim-tarbiya tizimining uzluksizligi va tizimlilikini taqozo etadi.

Xulosa

Milliy tarbiya va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligi masalasi bugungi globallashuv sharoitida ta'lim-tarbiya tizimining eng muhim va dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot davomida aniqlanganki, milliy tarbiya shaxsda milliy o'zlikni anglash, tarixiy xotiraga hurmat, Vatanga sadoqat, ma'naviy barqarorlik kabi fazilatlarni shakllantirishda asosiy omil bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, umuminsoniy qadriyatlar insonparvarlik, adolat, bag'rikenglik, tinchliksevarlik va ijtimoiy mas'uliyat kabi umumiy axloqiy mezonlarni qaror toptirishga xizmat qiladi.

Milliy va umuminsoniy qadriyatlarning o'zaro uyg'unlashuvi shaxs tarbiyasida muvozanatni ta'minlab, yosh avlodni nafaqat milliy an'analarga sodiq, balki global jamiyatda faol, ochiq fikrlovchi va tolerant shaxs sifatida shakllantirish imkonini

beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ushbu uyg'unlik yoshlarning ma'naviy immunitetini mustahkamlash, ularni turli g'oyaviy tahdidlar va ma'naviy bo'shliqlardan himoyalashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ta'lim-tarbiya jarayonida milliy tarbiya va umuminsoniy qadriyatlarni uyg'unlashtirish pedagogik yondashuvlarning integratsiyasini talab etadi. Xususan, ta'lim mazmuniga milliy qadriyatlar bilan bir qatorda umuminsoniy g'oyalarni singdirish, tarbiyaviy ishlarni real hayotiy misollar asosida olib borish hamda oila, ta'lim muassasalari va jamoatchilik institutlari o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish zarur. Bu jarayon yoshlarning shaxsiy kamoloti, ijtimoiy moslashuvi va ma'naviy yetukligini ta'minlashda samarali natijalar beradi.

Xulosa qilib aytganda, milliy tarbiya va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligi jamiyatning barqaror rivojlanishi, barkamol avlodni tarbiyalash hamda milliy va global qadriyatlar o'rtasida muvozanatni saqlashning muhim sharti hisoblanadi. Mazkur masalani ilmiy jihatdan chuqur o'rganish va amaliyotga tatbiq etish ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2022.
2. Abdullayeva M. Ma'naviy-axloqiy tarbiya asoslari. – Toshkent: Fan, 2019.
3. Yo'ldoshev J., Usmonov S. Pedagogika va tarbiya nazariyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
4. G'oziev E. Shaxs va uning shakllanishi. – Toshkent: Fan, 2018.